

IJSHEILIGEN

Van dezelfde auteur:

Anders komen de wolven (2006, gedichten)

Blijf bij ons (2010, roman)

Rijgen (2013, gedichten)

Florence Tonk

Jsheiligen

ROMAN

Nieuw Amsterdam

Het schrijven van deze roman is mede mogelijk gemaakt dankzij een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© Florence Tonk 2017

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Herman van Bostelen

Illustratie omslag © Herman van Bostelen

Foto auteur © Quintalle Nix

NUR 301

ISBN 978 90 468 2243 2

www.nieuwamsterdam.nl

*I get along without you very well
Of course, I do
Except when soft rains fall
And drip from leaves, then I recall
The thrill of being sheltered in your arms
Of course, I do
But I get along without you very well*

Hoagy Carmichael*

---

* gebaseerd op het gedicht 'Except Sometimes'
van Jane Brown Thompson

Voor Anton, Herman, Willem.

Droog en behoeftig

‘Zal ik hem voor je zoeken?’

‘Wie?’

‘Erik.’

Ze kijkt op met grote schrikogen. ‘Wil je dat laten, alsjeblieft?!’

‘Waarom toch?’ Hij legt zijn hand even op haar arm. Meindert wil dat zijn moeder dit hoort, ze is nu helder maar kan ook zo weer wegzakken in een droomachtige staat of een neurotische monoloog over iets wat ze kwijt is, of nog in huis moet halen – koffie meestal, of pasta waarmee de voorraadkast en haar nachtkastje al uitpuilen. ‘Je praat vaker over hem, en over zijn kindertijd. Je wordt niet jonger, misschien wil hij jou ook graag nog een keer zien.’

‘Daar ben je helemaal abuis.’

Die rare jarenvijftigtaal opeens weer, zo formeel. Zo Polygonjournal. Hij knijpt een beetje in haar arm. Dat doet hij wel vaker, haar aanraken of vastpakken als hij haar bij de les wil houden. Hij durft niet hard te knijpen want ze voelt zo teer. Zijn vingertoppen drukken zacht op de dunne huid die bespikkeld is met levervlekken en losjes over haar vlees ligt. Schubbig oogt ze. Oude mensen drogen langzaam uit totdat het lijkt alsof ze van papier zijn, en eigenlijk worden ze dat ook, van papier, want na haar dood zal ze alleen nog maar gestalte krijgen op de foto’s die hij van haar bezit.

‘Waarom ben ik *abuis*? Hoe kun je nou weten of Erik jou wel of niet wil zien? Misschien hebben jullie beiden wel een duwtje nodig, misschien durft hij gewoon niet. Net als jij.’

‘Ach, wat weet jij ook! Meindert, hou op. Ik wil er niet meer over praten. Het doet me te veel.’ Ze valt even stil. Haar ogen, die eerst onrustig heen en weer schoten, blijven hangen op het wandmeubel met zijn jeugdfoto’s en sinds kort ook een foto van het grote bakstenen huis met de witte luiken in Wassenaar, waar ze opgroeide. ‘Het zou Erik te veel pijn doen, dat weet ik zeker. Laat het, het kan immers toch niet meer goedkomen, dan had ik al eerder...’ Ze draait opeens haar hoofd naar rechts. ‘Mein, de ficus ziet er zo droog en behoeftig uit. Weet jij waar ik de gieter heb gelaten? Er moet nodig water bij.’

Hij heeft haar arm losgelaten, hij is haar kwijt. Zodra het over zijn halfbroer gaat, en dat gebeurt de laatste tijd wel vaker, heeft Nora het over een wereld waarin Meindert nog niet bestond en niet wordt toegelaten.

Ze staat op, nog zo kordaat en vief. Haar lichaam is sterk, haar lange benen maken haar nog altijd tot een elegante verschijning. ‘Ze kan een zak aantrekken en dan ziet ze er nog goed uit,’ had hij haar zus eens horen zeggen.

Even later hoort hij haar rommelen in de keuken, een kraan opendraaien. Ze komt de woonkamer binnen met een beslagkom vol water dat een beetje over de rand klotst. ‘Er was iets dat water nodig had, had jij dorst?’

Hij lacht. ‘De ficus, mam. Maar volgens mij ziet die plant er zo zielig uit omdat je hem aan het verzuipen bent.’

Er klotst steeds meer water over de rand van de kom terwijl zijn moeder zich in de richting van de plant blijft bewegen.

‘Pas je op? Straks glij je uit op het parket. Ga maar even op de bank zitten.’

Hij neemt de beslagkom uit haar handen, maar omdat ze hem zo stevig vastheeft, morsen ze nog meer water. 'Laat nou los, mama.' Hij zet de kom op tafel en houdt haar bij de elleboog tot ze bij het slipvaste vloerkleed is. Dan loopt hij naar de keuken om een doek te halen en de rest van het water uit de kom in de fluitketel te gieten. Hij zet het gas aan voor thee.

Op een dag als vandaag vraagt hij zich af hoe het bestaat dat hij haar soms wel een week alleen laat, en dat haar huis dan niet in brand vliegt of er iets anders noodlottigs gebeurt. Als Nora het zou willen, dan deed hij het, dan zou hij Erik gaan zoeken. Hij heeft hem weleens gegoogeld maar dat leverde te veel resultaten op: IT-consultants, een loodgieter, een bankmedewerker, een scholier die een prijsvraag won, mannen die reacties schreven op krantenartikelen, een zaalvoetbalvereniging met Erik Arends als penningmeester. Zelf doet hij niets op sociale media, maar hij zou wat accounts kunnen aanmaken om Erik Arends daar te zoeken. Heel serieus of grondig heeft hij nog niet gezocht. Zijn motivatie was niet groot genoeg en dan zou hij tegen zijn eigen twijfel in gaan zoeken, en ook nog tegen Nora's wil.

Toch knaagt het idee van de onbekende halfbroer aan hem. Hij zou best willen weten wat voor een man het is. Zou hij op Nora lijken, of op die hardvochtige Aalt? Zou zijn halfbroer nog iets weten van de man die twee of drie keer met zijn moeder bij het zwembad had gelegen, om daarna bij haar thuis nog een kopje koffie te drinken en hem, Meindert, te verwekken? Hij zou willen weten of Erik nog kan vertellen wat er op dat bordje om de nek van het dromedarisje stond, een souvenir dat zijn halfbroer van de man kreeg. Meindert had het op een foto gezien. Wellicht was het iets in de trant van: Groeten uit... Marokko, Tunesië, Egypte, Libië, Syrië, Jemen, Saoedi-Arabië, Turkmenistan?

Het water kookt en hij zoekt theezakjes. Het oranje blik is leeg. In de voorraadkast vindt hij minstens dertig pakken koffie en na wat geschuif ook thee en een pakje kokosbiscuit.

Wikipedia gaf aan dat in heel Noord-Afrika, het Arabisch schiereiland en de Kaukasus, tot in China dromedarissen voorkomen. Al wist hij maar een regio. Nora had zo weinig informatie over zijn verwekker dat hij nooit de illusie had gehad die man te kunnen vinden. Maar sinds een jaar of wat wordt hij af en toe geplaagd door het raadsel dat zijn vader is, niet zozeer omdat hij de man wil vinden, eerder om te weten wat er van die man in hem zit. Hij heeft geen kroeshaar zoals sommige Noord-Afrikanen, en hij heeft lichtgroene ogen. Zijn huid is iets getint maar niet meer dan die van een Spaanse Brabander, hij heeft iets mediterrane, zeggen zijn vriendinnen. En hij heeft ook niet de lange, ranke bouw van zijn moeder. Alles aan hem is wat breder, korter en meer gespierd, alsof er boerenbloed door zijn aderen stroomt. Alsof zijn bouw dankzij eeuwenlang ploegen, spitten, tillen, dragen en trekken met de generaties evolueerde tot dit stompe, sterke lijf. Brede voeten heeft hij, sterke handen met forse vingers, sterke onderen bovenarmen, gespierde kuiten en bovenbenen. Soms vragen mensen of hij naar de sportschool gaat, maar hij is er niet één keer binnen geweest. Hij moet er niet aan denken.

Hij loopt met het dienblad met thee en koekjes de kamer binnen. Er hangt een lap over zijn schouder om het gemorste water op te dweilen. Nora zit nog altijd op de bank uit het raam te staren, met een pen in haar hand en een sudokubboek opengelegd op schoot; daarmee meent ze de achteruitgang van haar brein te kunnen stoppen. Lezen lukt haar al zeker drie jaar niet meer zo goed.

Hij zet het dienblad op de salontafel en weet het opeens

zeker: vanavond zal hij in de openbare bibliotheek eens grondig gaan zoeken op internet en wat anonieme profielen aanmaken op sociale media. Het moet toch een keer. En het lijkt hem niet goed als ze zou komen te overlijden en Erik Arends dat in de krant moet lezen. Hoewel, ze zijn niet langer het soort familie dat een rouwadvertentie in de *NRC* plaatst. Wat nou als die man een aardige vent blijkt? Dat zou best kunnen, vooral als hij op Nora lijkt. Hij zou misschien met hem kunnen bespreken of Nora nog zelfstandig kan blijven wonen. Misschien wil die halfbroer ook eens een middag met haar doorbrengen, als hij niet zuur is omdat alles zomaar op een dag gestokt is en niemand de ander meer heeft gezocht.

‘Wat doe je nou weer?!’

Ze heeft een biscuitje in de thee gehangen, maar veel te lang waardoor het nu als drab op haar kin en bovenbenen ligt.

‘Lekker dopen,’ zegt ze met een glimlach. ‘Ach wat geeft het,’ ze maakt vegende bewegingen en smeert de natte koek, die op diarree lijkt, uit over haar broek. Hij rilt. Op een dag doet ze dit met echte poep. Die verhalen kent hij al. Zijn moeder droogt niet alleen uit, ze gaat ook langzaam maar zeker weer terug naar de staat waarin ze ooit werd geboren. In het ergste geval eindigt ze in een permanente foetushouding in een bed, niet langer zindelijk, niet meer in staat tot de meest basale vorm van communicatie, als een grote zwakzinnige baby. Gelukkig zei de geriater onlangs dat ze nog lang niet zover was. Het gaat traag, ze heeft een sterk lichaam, dat kan nog wel tien jaar mee.

Hij zucht en loopt opnieuw naar de keuken voor een schone vaatdoek. Vroeger schaamde hij zich voor haar hippiekleding, vaalwit gehaakte hesjes die ze zonder bh droeg zodat haar donkerbruine tepels door de gaatjes naar buiten priemden. Mensen konden ernaar staren, in winkels en op straat. Pas na zijn

achttiende ging ze zich eindelijk een beetje gedragen en normaler kleden. Ze ging zelfs werken, in een boekhandel. Wat een verademing was dat geweest! Hij dacht dat hij er toen vanaf was, maar nu hij de veertig is gepasseerd, komt haar verrekte gebrek aan decorum terug. En drie keer sterker. Met vinnige streken veegt hij de koekresten van haar pantalon en kin.

Het klinkt als een bevel

Het is augustus 1970 en de lucht is blauwer dan blauw. De zon dwingt haar steeds weer naar het water want de zomer duurt maar voort en haar kind heeft vreselijke last van de hitte. Nora's rode badpak staat haar goed, helemaal nu de zwangerschap alweer twee jaar geleden is, en ze bruin is geworden tijdens alle dagen die ze doorbrengt aan de rand van het pierebad. Ze merkt het aan de badmeester en aan de gedrongen, donkere man die vaak aan het einde van de middag op een handdoekje onder de kastanjabomen komt liggen nadat hij banen heeft getrokken in het vijftigmeterbad.

Erikje dreigt vandaag weer te verbranden, eigenlijk moet ze de schaduw opzoeken. Ze heeft hem al een T-shirt aangetrokken maar hij is niet bij de waterrand weg te sleuren. Het is te heet, het pierebad zit vol kinderen en het lauwe water biedt haar veel te weinig verkoeling. Ze zou graag ook even in het diepe willen duiken, maar kan de tweejarige niet alleen laten. Ze kent vrijwel niemand in deze stad, en durft geen vreemde moeders te vragen om op hem te letten. Erik zou de hele zonneweide bij elkaar brullen, zo eenkennig is hij.

Zweet druppelt tussen haar borsten door en kietelt haar buik. Even denkt ze aan handen en vingers. De hitte van deze zomer lijkt iets te doen met haar huid. Het maakt die gevoeliger, maakt dat ze naakt wil slapen maar dat durft ze niet, haar

man zou dat raar vinden. Soms doet ze het tussen de middag als hij bij de krant is en Erik zijn slaapje doet. Dan kleedt ze zich helemaal uit, glijdt tussen de koele lakens en voelt hoe haar huid wordt aangeraakt. Ze voelt haar schaamhaar tegen het linnengoed schuren, legt een hand tussen haar benen en denkt aan de Oostenrijker die ze op vakantie ontmoette toen ze achttien was. Daarna doet ze stevast een heerlijk dutje.

‘Mevrouw niet goed, niet goed. Kindje ook.’ De donkere, gedrongen man met flink wat zwarte lichaamsbehaar staat naast haar handdoek en wijst beurtelings op de zon, op Nora en op haar kind. ‘Niet goed.’

‘Hij wil met water spelen, ik krijg hem daar niet weg.’

Hij is vast een Italiaan of een Spanjaard. De man loopt naar de rand van het pierebad, vult een paar rondslingerende emmertjes met water en neemt ze mee naar de schaduw onder de kastanjebomen.

‘Hier.’

Nora pakt Erik op die meteen begint te brullen en zet hem bij de emmertjes neer. De man heeft een plantenspuit bij zich en laat Erik zien hoe die werkt. Het kind schatert.

‘Ik maak,’ zegt hij zonder haar aan te kijken.

‘Plantenspuiten?’

Hij knikt. ‘Fabriek.’

Nora lacht. Ze bedenkt hoe geërgerd Aalt zou zijn als hij wist dat ze hier zat met deze vreemde die amper Nederlands spreekt. Als corrector bij de krant kan hij het niet laten alles en iedereen met hun taal te corrigeren; op het gebruik van zal en zul, als en dan en nog veel meer.

De man kijkt haar aan en wijst op Erik. ‘Blij,’ zegt de man en hij wijst op zichzelf: ‘Ferdinand blij.’ Nu wijst hij naar haar. ‘Blij.’

Ze lacht opnieuw. ‘Nora.’

De man gaat weer op zijn handdoek zitten, pakt een tup-

perwarebakje uit een plastic zak, opent de deksel en maakt geluid om haar aandacht te trekken. Hij biedt haar de inhoud van het bakje aan, stukken watermeloen. 'Eten.'

Het klinkt als een bevel.

Nora wil weigeren, maar Erik staat al naast de handdoek van de man en graait met zijn handjes naar het fruit. Ze komt snel overeind en buigt zich voorover om het kind weg te trekken. De sterke lichaamsgeur van de man overvalt haar en maakt haar benen week, maar het kan ook de hitte zijn. Erik, met in beide vuisten een stuk bloedrode meloen, protesteert luidkeels als ze hem mee wil nemen naar haar handdoek. 'Hij moet eigenlijk slapen,' zegt ze.

'Hier,' zegt de man.

Ze moet naar huis om te koken, maar drinkt eerst het koude flesje cola leeg dat Ferdi voor haar koopt in de kiosk van het sportfondsenbad. In ruil koopt zij schuimblokken, gewoon omdat het misschien wel vijftien jaar geleden is dat ze die voor het laatst at. Ze merkt dat ze een vreemde bui heeft. Er is een lichtheid in haar dag geslopen, ze voelt zich onbesuisd. De man proeft het snoepgoed en wil een tweede. Het babyroze schuim piept als ze erin bijt, maar de lichte, zoete substantie smelt fijn op haar tong. Erik speelt met de emmertjes water die de man aanvult als ze leegraken. Nora kust de buik van het jongetje, die een beetje bol staat. Het is zoveel makkelijker geworden nu hij niet langer die rood aangelopen magere schreeuwbaby is, maar een kind dat kan praten en lopen, aan wie ze verhaaltjes kan voorlezen.

Later trekt Ferdi zijn handdoek dicht naar de hare, tot er nog een meter gras tussen hen in ligt. Als hij zich vooroverbuigt, kijkt ze van onder haar oogharen even naar de gespierde achterkant van zijn dijen.

Ze liggen in de schaduw en communiceren met hun handen. Wat ze in ieder geval meekrijgt, is dat hij een vrouw, verloofde, moeder of zus heeft die even mooi is als zij. Als ze écht naar huis moet, rolt hij ook zijn handdoek op en volgt haar naar de uitgang. Hij fietst met haar mee op een gammele vouwfiets en ze vraagt zich af waarom ze dit niet eng vindt, of opdringerig. Het maakt haar nerveus, maar ook blij. Straks bij haar flat zal hij zwaaien en doorfietsen, denkt ze. Maar als ze bij de flat aankomen, nodigt ze hem uit voor koffie. Terwijl Nora het uitgeputte jongetje in zijn ledikant legt, zit Ferdi aan de keukentafel. Zijn bruine vingers trommelen iets snels en ongeduldigs op het blad.

Als ze de keuken weer in komt en de kraan laat lopen om de koffiekkan te vullen, staat hij plotseling achter haar. Ze merkt dat ze niet schrikt maar leunt wel iets naar voren om het koude kraanwater over haar handen en de binnenkant van haar polsen te laten stromen, in de hoop dat ze bij zinnen komt. Hij legt zijn armen om haar heen, houdt zijn handen ook onder de kraan en wast haar handen. Ze is verbijsterd over de zachtheid van zijn handpalmen. Dan laat hij van zijn vingertoppen druppels op haar sleutelbeenderen en tussen haar borsten vallen. Zijn linkerhand wrijft het water uit over haar décolleté dat nog naglanst van de zonnebrandolie. Zijn andere koele hand schuift naar de band van haar rok, eronderdoor, buigt over haar venusheuvel onder de stof van haar onderbroek, glijdt terug naar boven, omvat haar buik, drukt dieper in haar zachte huid en glipt dan onder het elastiek van haar onderbroek door over haar schaamhaar, waar hij de opening opendruwt met wijs- en middelvinger. Bij dit alles zegt hij niets. Ze ruikt iets uiigs in zijn adem, en een geur van zweet en geroosterd vlees. Hij is sterk, maar dat is niet erg. Hij wil haar. Nora kan alleen nog maar haar benen uit elkaar zetten.

Alsof er iets was afgesneden

Op een grote stronk naast zijn huis zet Meindert houtblokken op hun kant en hakt ze tot spaanders. Ieder jaar trapt hij weer in dezelfde val door half februari al te denken dat het lente wordt. En dan duurt het nog heel lang. Vorige week was het een dag zonnig, in de middag kon hij met open tuindeuren in de flauwe zon koffiedrinken. Sindsdien heeft het onafgebroken geregend. Het komt ook door het licht, dat hij hoop krijgt, de dagen die merkbaar lengen in deze tijd van het jaar. Maar het blijft nog zo verdomde koud en vochtig op het park.

In oktober kan hij bijna uitkijken naar het donker en zijn houtkachel die iedere dag aan moet, het geborgen vooruitzicht van veel binnen zitten in zijn tuinhuis, waar hij rond een uur of vier 's middags alle ledlampjes aandoet en een bockbiertje opentrekt. Maar nu, eind februari, heeft hij er genoeg van. Zijn tuinhuis vervuult omdat de waterleiding al drie maanden is afgesloten en hij met jerrycans van veertig liter moet slepen. Hij heeft genoeg van het spartaanse leven, het douchen bij zijn moeder, de klamme kille lakens en het matras dat hij moet voorverwarmen met keien die hij 's ochtends weer op de houtkachel legt.

Maar hij bespaart zo wel een hoop geld. Hij betaalt geen huur, geen gas en elektra. Mede daardoor kon hij vorig jaar een flink stuk land kopen op Corsica. Daar komt hij al zeker tien

jaar. Als kind had hij al bedacht dat hij Corsica wilde zien, vanwege Napoleon. En hij fantaseerde dat zijn vader er vandaan kwam, wat natuurlijk onzin was. Maar op Corsica zou deze kou niet heersen. Deze hardvochtige Noordwest-Europese reumatiek opwekkende kou van eindeloze onbetrouwbare winters, die als het tegenzit wel de helft van het jaar kunnen duren, of nog langer. Natuurlijk kan het op Corsica ook bitter koud zijn, zeker in de bergen. Maar daar staat altijd die warme droge zon tegenover. Met overdag al vanaf maart een verrukkelijk lauwe bries die ruikt naar rozemarijn, eucalyptus, pijnbomen en warme steen. En overal is de zee vlakbij. Vanaf zijn land kan hij haar bij helder weer zien liggen, kilometers verderop, als een ijlblauwe belofte.

Zodra Nora er niet meer is, wil hij daar permanent gaan wonen. Zijn klusbedrijf kan hij voortzetten op het eiland, in de tweede huizen van rijke Noord-Europeanen. Corsica is duur, maar hij heeft lang genoeg naar andere plekken gezocht en nooit iets mooiers gevonden. Het is alsof hij er hoort. Maar zolang Nora er nog is, kan hij hooguit in de late wintermaanden tijdelijk naar Corsica. En dan moet hij eerst een huisje op het stuk land zetten, of desnoods een caravan.

Meindert legt de spaanders in een fruitkist die inmiddels voor de helft gevuld is. Het hout is droog, zijn bijl scherp, en de blokken splijten gemakkelijk. Gisteren had Nora het weer over zijn halfbroer. Er had iemand gebeld die verkeerd verbonden was. Ze meende dat het Erik was en stond erop dat Meindert het nummer terugzocht in haar veel te ingewikkelde digitale telefoon met geheugen. Dat had ze dan weer wel onthouden, dat je kon zien wie er gebeld had. Maar het ding zelf bedienen kon ze niet. Meindert had het nummer opgezocht en voor zijn moeder op een briefje geschreven. Ze had het ingetoetst waar-